

سزای نوح

تسلیت یسین

خدا

خدا

خدا

سزای نوح

تسلیت یسین

سزای نوح

تسلیت یسین

خدا

تسلیت یسین

انستات و کتابخانه

ISBN 978-964-7141-44-4

مَدِينَة

آموزش نوین خط تحریری

۴ نوع

نستعلیق - شکسته نستعلیق - نسخ و ثلث

ویژه معلمان و دانش آموزان

سرشناسه: اسماعیلی مود، مهدی، ۱۳۴۴.
عنوان و نام پدید آورنده: آموزش نوین خط تحریری ۴ نوع نستعلیق
شکسته نستعلیق-نسخ و ثلث-ویژه معلمان و دانش آموزان/مهدی اسماعیلی مود.
مشخصات نشر: تهران: فرهنگسرای میردشتی، ۱۳۸۷.
مشخصات ظاهری ۱۱۱ص.
فروست: آشنایی با هنرهای سنتی ایران: ۲۲
شابک: ۱۵۰۰ ریال: ۴-۴-۷۱۴۱-۹۶۴-۹۷۸
یادداشت: چاپ قبلی: میردشتی، ۱۳۸۴.
یادداشت: چاپ چهارم
موضوع: خوشنویسی--راهنمای آموزشی
رده بندی گنکره: ۱۳۸۷: الف۵۳-۳۶۳۹
رده بندی دیویی: ۷۴۵/۶۱۹
شماره کتاب شناسی: ۱۲۱۹۰۵۵

فهرست

صفحه

سخن ناشر	۶
مقدمه	۸
فصل اول: آموزش خط تحریری نستعلیق	۱۹
فصل دوم: آموزش خط تحریری شکسته نستعلیق	۵۹
فصل سوم: آموزش خط تحریری نسخ	۱۰۱
فصل چهارم: آموزش خط تحریری ثلث	۱۰۶

انسانیت و هنر ایرانی

آموزش نوین خط تحریری

اثر: مهدی اسماعیلی مود

تأهیب: محمد رضا هنرور

ویرایش متن: سیدعبدالرضاقریشی زاده

ناشر: فرهنگسرای میردشتی

لیتوگرافی: جامع هنر-جواهری

چاپ چهارم: دالاهو ۱۳۸۷

صحافی: مینو

شمارگان: ۵۰۰۰ جلد

شابک: ۴-۴-۷۱۴۱-۹۶۴-۹۷۸

قیمت: ۲۰۰۰۰ ریال

آدرس تهران: میدان انقلاب، ابتدای خیابان کارگر جنوبی

نبش خیابان وحید نظری، مجتمع تجاری نادر، طبقه اول

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۹۰۶۶۰-۲۱، شماره: ۰۲۱-۶۶۴۹۱۹۶۸

آدرس مشهد: چهار راه لشکر، بطرف میدان ده دی، پاساژ دیدنیها

تلفن: ۰۵۱۱-۸۵۴۴۹۵۱، ۰۵۱۱-۸۵۱۴۷۶۱

بِسْمِ رَبِّ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ

روانیست که از خط و خوشنویسی سخن به میان آید و این کلام زیبا در صدر سخن جلوه‌گری نکند که مولای برحق شریعت و سرسلسله سالکان طریقت حضرت امیر (علیه‌السلام) فرمود:

(خط نیکو، تهیدستان را دارائی، توانگران را زیبایی و فرهیختگان را والائی است.) بررسی تاریخچه خط و نگارش نشان می‌دهد که خط به عنوان نخستین وسیله ارتباط انسان بر الواح گلین و دیوار غارها نقش بست و در کنار ارتباط تصویری (گرافیک) برای بازتاب اندیشه به یاری بشر آمد و ماندگار شد، تا جایی که امروز به عنوان کهن‌ترین هنر تاریخ بشری از آن یاد می‌کنیم.

هرچند که در آغاز انسان‌های نخستین، خط را به عنوان وسیله ارتباط و نیازی اولیه پدید آورده و به خدمت گرفتند اما در گذر زمان، نگارش خط سیر تکاملی یافت و جزئی از زندگی روزمره انسان شد، چنانکه امروزه نیز با همه پیشرفتهای صنعت چاپ، اهمیت خط و نگارش همچنان حفظ شده است. جای بسی خرسندی است که این هنر کهن در کشور ما به عنوان بخش مهمی از مهد تمدن جهان، مرتبه والای خود را حفظ کرده و طی دو دهه اخیر در مسیر کمال و تعالی به دگرگونی‌ها و نوآوری‌های بدیعی دست یافته است.

آنچه از کلام ارجمند حضرت مولاعلی (ع) درمی‌یابیم این است که خط نیکو برای هرکس به تناسب منزلت و پایگاه اجتماعی‌اش به کار می‌آید و به لحاظ ماهیت ساده و بی‌پیرایه‌اش، هنری مردمی است و برخلاف بسیاری از هنرها جنبه تجملی و تشریفاتی ندارد بدانسان که هنرمند با تکه کاغذ و قلمی هنر خود را به منصفه ظهور می‌رساند.

انتشارات میردشتی افتخار دارد در آغاز راهی دراز با انتشار این خودآموز که به خامه هنرمند والا جناب آقای مهدی اسماعیلی مود تحریر یافته، خدمتی ناچیز را به هنرآموزان و علاقمندان پیشکش نماید. امید که مقبول طبع مردم صاحب‌نظر شود.

انتشارات میردشتی

نظام و مایرون

خط خوب برای قیرشودت، برای غنی زیبائی و برای حکیم کمال است، حضرت علی
حمد و سپاس دشکر، خداوندی را سراست که توانائی آموختن را در ما سازد
و با تقدیر و سپاس از رحمت بیدریغ پدر و مادر عزیز، همگرا تقدیر و فرزندانم
که بارخ فراوان بسند دشوار نوشتن را سامان بخشید.

جزوه حاضر برداشتی کامل و جامع از روش ترین خط تحریری نستعلیق و نستعلیق
و در پایان مختصری از آموزش خط تحریری ثلث و نسخ برای کسانی که مصمم بر آفرین
آن هستند. امید است که عزیزان بنرمند پیشنهادات و نظرات اصلاحی
خود را از این بنده دریغ نفرمایند. امید غلای فرنگ در ایران زمین
هدی امایی مود - مدرس و عضویت شخص خط امین خوشنویسان

خط نستعلیق :

حدود یک قرن بعد از انتشار و رواج خط نستعلیق یعنی از نیمه دوم قرن ششم تا
چهاردهم بتدریج مسلم دیگری که حاصل ذوق و فکر کاتبان ایرانیان بود پدید آمد که به
نام نستعلیق معروف شده است. پیچیدگی و بی نظمی و دایره مایه‌های نقش
تعلق با سلیقه ایرانی چندان مطبوع نمی نمود. از این رو آثر کتب خط نسخ
که خطی نظم معتدل و زیبا بود با خط نستعلیق، خط سومی به وجود آوردند و نسخ
تعلق = نستعلیق را که از کندی نسخ و نقالیص تعلق عاری است. بعلاوه نظم
اعتدال آسانت و آفرود دایره مایه نظریف و موزون و به غایت دلپذیر دارد.
خط نستعلیق از همه شمر الخط زیبائی برخوردار است، از آن جمله است :
اعتدال، موزونی، استواری، تناسب، حسن ترکیب و هم آهنگی ذوق و

زیرا به اصول و قواعد خوش نویسی که پیش ازین ذکر شد، در آن بخوبی رعایت
 شده است. علاوه بر زیبایی منظر، سهولت و سرعت تحریر متعلق و نیز آسانی
 قرائت کلمات و بطور از موجبات رواج آن بوده است. بنابراین متعلق خطی
 با قاعده که در آن حروف و کلمات دارای اندازه های معین است و تقریباً
 تمام آن دور است. و $\frac{1}{4}$ یا $\frac{2}{4}$ آن سطح حرکت دوری آن از راست چپ
 متوال است در این خط تمام از آرد و آسان تر از نسخ در حرکت است. مجرد
 خط متعلق طعم زیبایی های طبیعت بوده و حروف قائم را به درختان گل
 دو ایر را به فرار و شب چمنزاران و چشمه سار را بزیروم اصوات کشیدگی را به گلها
 و دشت های سرسبز خرم کاشش های صوت و غلطانی حروف و کلمات را به آنگ
 حیوانات و پرندگان مخصوص انسان و دسته بندی جمله ها را به صف پرندگان و

دسته بندی کلمات کرده اند

مانند نظافت، اعتدال در فیه و نازکی حروف و باد و تنگی و کوتاهی
 بلند، زیبایی شکل حروف در کلمات، قوس و دایره چشم نواز، کشیدگی
 معتدل، نظم و ترتیب پذیر، قریب سازی موزون، لطف به منشی
 کلمات در کنار یکدیگر و خلاصه جمع آمدن همه مختصات در خط متعلق از آن
 شعری لکس و قطعه ای موسیقی با وج زیبایی رساند و از صداهای ساد
 و نشاط برخوردار ساخته است. چندان که گویی حروف و کلمات در همی
 لطیف و موزون در حرکت و خرامیدن بستند، دست در دست هم نگاه بانها
 خط متعلق طی سه چهار دهه اخیر با اقبال عمومی و روز افزون رو به رو بوده
 که حاصل این اقبال خسته ظهور خوشنویسانی حمیه دست تواناست که دست پرورده

استادان معاصر بوده است و تعداد نثر اموزان خط به خصوص در بخش خوشنویسان

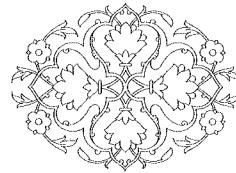
ایران و شعبه های آن در شهرهای کشور بسیار است.

اصول خط تعلق امروزه همان است که میرعاد ملاحظه داشته است البته

استادان برده های نیز دهم و چهاردهم بارخیز ریزه کاری به زیبایی

و ظرافت آن هستند که اینک آن تجربه با جلوه های ذوق در کمالش

معاصران است

اهمیت خوشنویسی از دیدگاه پیامبر بزرگ اسلام ص. و اندک اظهار ص. :

مطالعه آثار قدامتوزگان علم و ادب بیاکنز ترغیب، تشویق، توجه و عنایت پیامبر گرامی

اسلام و اندک اظهار علم اسلام به کاتبان و خطاطان است. تا کید پیامبر بر یادگیری خط و

ترویج نثر خوشنویسی توسط حضرت علی ع. بر یکس پوشیده نیت تا آنجا که در احادیث

و روایات نقل گردیده حضرت امیر ص. تعداد ۳۱۶ نفر خوشنویس را تعلیم دادند

که از آن جمله تیران ابن عباس، خالد بن ابی میاج و عبدالله بن ابی رافع را نام.

بدان جهت که از فیوضات پیامبر گرامی اسلام ص. بهره ای برده باشیم باز که

چند حدیث شریف در راه شناخت ریشه های استوار نثر اصل خوشنویسی در

اسلامی می پردازیم .

پیامبر گرامی اسلام حضرت محمد بن عبدالله ص

۱- خط نیکو بر روش شدن حق و حقانیت می آید:

۲- آنکس که بگوید و دستها و دواتها از خود بجای گذارد بپشت در آید.

۳- فرزند انسان را به کتابت « خوشنویسی خطاطی » آگرازم کنید.

۴- اَللّٰهُمَّ الرَّحْمٰنُ الرَّحِیْمُ رَازِیْکُوْنُوْیْدُ خَدَاکَا نَاشِ رَاخِشْدِ دِیَا مِرَزِدِ

حضرت علی علیه السلام میفرماید:

۱- به خوشنویسی بپردازید تا در کلیدهای روزی است.

۲- خط زیبا و نیکو برای فقیر مال و برای توانگر حال و برای بزرگان کمال است.

۳- ای صاحبان آداب، نیکویی خط را بیا موزید زیرا که زیبایی خط برای اهل

ادب و دانش زینت است، برای غنیها آرایش جمال و برای محتاجان

بترین کتب است

۴- خط نیکو زبان دست است و دشمنی درون، اگر از نیکو گویا پاک گردد

خط نیکو می آید

۵- کلام نیکو، صید دل‌های مردم کند و خط نیکو تفریح و روشنی به چشم آید.

تخمان بزرگان در باره اهمیت خوشنویسی:

۱- سخن در جسته با خط شیوا فحش بخش دیده، میوه دل و گل روح است.

۲- خط خود را نیکو گردانید که آرایش و زینت نوشته‌های شما است.

در سال صیرفی و مردی

۲- هر چیز نیکو باید تا خط نیک آید و اگر از این یکی نیکو نباشد اگر چه خطاط است

باشد خط نیکو نیاید. ۱- قلم ۲- مرکب ۳- کاغذ (علیه السلام میفرماید)

خوشنویسی را میتوان از نخستین خط قلم به دست گرفتن آموزش را هر چه زودتر زمان بگذرد
 دشوارتر می‌گردد. یک پژوهش آگاهی نشان داده که خوشنویسی در شیرفت
 تحصیل دانش آموزان تاثیر مستقیم دارد و نه برای زیبا و نقاشی تاثیر منفی.
 در جزوه حاضر به لحاظ آسانی در شیوه یادگیری سعی شده است تجربیات حاصل از علم
 و نصیحت‌های هنرپسندان طی سالها آموزش در این کتاب گنجانده شود.
 در این جزوه ابتدا شرح کوتاهی بر روش نوشتن، استفاده از ابزار و جهت صفحه
 را بیان نموده تا به کمک آن بتوانیم تمرین کنیم.

۱- دیال مورد نیاز

ماد، خودنویس یا خودکار - دفتر خط دار جهت رعایت بستر خطاری

ماد بهتر است نرم باشد (B6).

موارد مهمی که باید رعایت کرد.

۱- برای یادگیری هر درس در انجام تمرینات حداقل ۱۰ روز در روزانه حداقل ساعت

۲- به هنگام تمرین هیچ‌چیز از آموخته‌های قبلی خود پیروی نکنید و در هر حال فقط

سرشت را ملاک خود قرار دهید

۳- نوشتن از روی تمرینات ال‌فرد ادامه دهید که رعایت شکل کلی حدود عادی

شده و در دست‌ان ملکه شود

۴- از نزد نوشتن بپرهیزید تا آنکه با صحیح نوشتن و زیاده‌نوشتن تناقص دارد

۵- در مراحل اولیه فقط با ماد معمولی و سپس با خودنویس یا خودکار تمرین کنید

۶- هنگامیکه رعایت اصول خوشنویسی برایتان عادی شد، می‌توانید جهت زیاده

شدن خط خود، خصوصاً هنگامیکه با خودکار می‌نویسید، فشار داده بر خودکار را کم

زیادتر کنید. این عمل سبب مسکود خط شما زیاده خواهد بود.

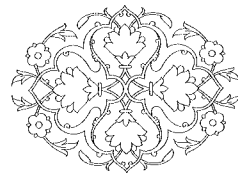
۷- رعایت خط کرسی و قوانین مربوط به آن اهمیت بسزایی در زیاده نوشتن دارد.

۸- شب بیداری کمالات نسبت به خط ریزه را رعایت نماید. مانند شب بیداری در حد

۹- هر روز یک تا دو صفحه تمیز کافی است بشرط آنکه با دقت و آرام نوشته شود.

۱۰- چنانچه از چسب استفاده ننمایند، چراغ مطالعه را درست چپ قرار گیرد
برای راست دستها

۱۱- برای هر جلسه تمرین یک موضوع را انتخاب و تمرین نماید.

خط شیعی

مفردات خط متعلق

ا ب ب ح د ر س ک س ص ط
ع ف ف ق ک ل م ن و ه
ی ی

تقسیم بندی حروف بر روی خط کرسی :

۱- ب ب ف ف ک ک دروه ط ی
۲- ح س ش ص ع ق ل ن ی

۴- م

در نوشتن یک مطلب رعایت دو عامل سبب آرایش زیبایی در خط می گردد.

۱- صحیح نوشتن حروف و کلمات در رعایت فواصل بین آنها

۲- رعایت قوانین خط کرسی

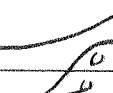
خط کرسی، خطی است که محل قرار گرفتن حروف و کلمات را نسبت به خود

مشخص می سازد

در منبجگام ترین به خط کرسی و چگونگی قرار گرفتن حروف و کلمات بر روی آن توجه کنید

تمام حروف و کلمات روی خط قرار می گیرند بغیر از سه شکل کلمات:

۱- د و ا ی ر ح س ص ع ق ل ن ی در آن بر خط

۲- ر، د و ا ز ش ی ر پ ه ر خ ب ر ه ن ر

۳- م ر ح م ک ن س م ق م ح ش م ک
مثلاً

رعایت خط کرسی در مشرقیها :

اول دسترنیام ایزدانا کلماتی که در این بطور زیر خط کرسی قرار می گیرند

عبارتند از سه شکلی که بیان کردیم یعنی دو ایر دل ، دسترنم نام

کلماتی که بروی خط کرسی قرار می گیرند :

ا ب ب د ر و ف ف ک ک ط ه ک

معمولاً اینسته از حروف میگامیکه در انتهای یک کلمه بطور متصل قرار میگیرند

بار هم بروی خط کرسی قرار دارند . به نمونه های زیر دقت فرمائید :

«اَدا» با بنیاد خباز بنیاد قناد ، بلا ، سلام ؛ ...

ب ، سب ، هجت ، خطیب ، وسعت ، میراث ، مجیب ، ملامت

رو ، که هنگام اتصال مانند نوشته شود چند چیزند جهمت ، استعداد

«ر» بر کرد ، بنگر ، جزا ، حسرت ، نگر در ، کمترین ، سزا

«و» تو ، حیوان ، سب ، سحر ، چگونه ، سحر ، چگونه ...

ف ، حیف ، کیف ، تکلیف ، سلف ، بشف ، پف

ک «یک یک ، یک یک ، فلک ، فلک ، سنگ

ط ، خط ، محیط ، محیط ، بیضا ، بیضا ، خلیط ، خلیط ...

«ه» محبت ، غنی ، ظمه ، ظمه ، طعمه ، حنیمه ، بقیه ، بقیه

ت : سین ، سین ، سین ، سین ، سین ، سین ، ایام

در نمونه بالا در دیف اول ، یک استناد وجود دارد آن هنگامی است که

اشکال دیگر حروف در ، استفاده شود که زیر خط کرسی قرار میگیرد .

مانند کبیر ، چهره ، سبز ، سبز ، شهر ، خلیب ، سیران ، خلیران

دوایر : ح س ص ع ق ل ن ی

اینده از حروف هجا میگذرد در انتهای سطر قرار میگیرند زوی خط یا بالاتر از خط کرسی قرار

میگیرند مثال : سخن خوشنویسان ایران کارستان ، خراسان

اینده از حروف هجا میگذرد در انتهای یک کلمه بطور متصل قرار میگیرند در پایین کلمات

زیر خط قرار میگیرند . به نمونه های زیر دقت نماید :

"ح" صبح ، رنج ، مصحح ، صحیح ، صبح گنج ، شکر صحیح ، بلبل

"س" دانش ، شش ، رخس ، مجلس ، مجلس ، گوشش

"ص" مریض ، خص ، مخلص ، مخلص ، متخلص ، سفید فضی

"ق" عشق ، عیث ، خفای ، ملحق ، منطبق ، محقق ، ملحق ، نطق ، عشق

"ل" بلبل ، بلبل ، بلبل ، بلبل ، بلبل ، بلبل ، بلبل ، بلبل ، بلبل

"ن" العالمین ، مستین ، مسکین ، الکونین ، حسین ، قاضین ، سنگین ، این

"ی" سین ، سینی ، بهدانی ، حسینی ، حسنی ، حسی ، بیرجنزی ، جنونی ، خمینی

"ع" رع ، داغ ، ایام ، صنع ، لاغ ، مرغ ، باغ ، حیض ، وضع

هم : حسب و حرفی است که زیر خط کرسی قرار میگیرد .

شکل اول : رحیم ، زخم ، رحیم ، بتم ، دام ، در شتم ، فسلم ، انجم

شکل دوم : رسم ، چشم ، رسم ، رسم ، رسم ، رسم ، رسم ، رسم

رعایت فواصل بین حروف و کلمات :

رعایت فاصله حروف و کلمات بالاتر از بنی قاعده آنها ، تعداد کشیده و نهایی

ترکیب در سطر باید اصولی باشد . به نمونه زیر دقت فرمایید

نام خداوند حبیب و مرغ ، نام خداوند جان و خرد ، ص

الف

الف بغیر موارد استثنائاً که ذکر خواهیم کرد همیشه بر روی خط کرسی قرار میگیرد.

گواهی مثال بر است
با در موارد دیگر به بالا میرود و تمایل به راست است

نمونه سارا، چنان، سیار، خیلا، مساوات، آرا

الف در موارد اتصال به حرف لا، و چگامیکه زیر کلمات کشیده قرار میگیرد

کوتاه تر نوشته میشوند، به نمونه های زیر وقت نمایند

استاد، اختیار، بلا، خیلا، صلاح، اسما، اسم

چگامیکه حرف هـ، الف اتصال پیدا میکند مانند شکل زیر نوشته میشود،

ها
تا تمایل به راست مادی تا سر، مادی، ...

تمامی الف های اتصال در قسمت بالا تمایل به راست میباشند.

تجربین

آب، ادب، تاب، اثاث، ارباب، آداب، نایاب

دوات، ذرت، اداره، ایلا، آزاد، دوات، اراده، را

اراده، اسیر، آب و ان، استاد، ناسر

بنیاد، بهارستان، اسباب، آرام، شهادت، ابر

زارباب، ادب در باب آداب

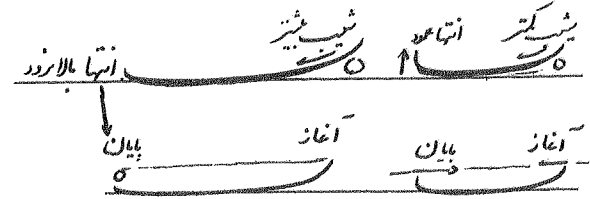
بدونیک از شماره چون آید

بیدر و مادر خود نیک کنیز

ب

حرف به دو شکل کوتاه و بلند نوشته میشوند به نمونه زیر دقت فرمایید.

اما حروف بیگانه که بر خطی دیگر متصل میشوند به شکلهای مختلفی نوشته میشوند
به نمونه های آن دقت فرمایید :

ب : با ، بگویم ، بلا ، بگم ، ا : بهار ، بهران ، بهیم نهم

ب : بت ، بیگم ، بجار ، بی : بی

ک : کج ، کجار ، حکم ، حکمت ، بجم ، بباد ، بمهر

ل : بود ، بوض ، بفض ، بق

ت

ادب ، آداب ، ارث ، سراب ، سب ، جناب

سبو ، بیمار ، بیجان ، یوسف ، بهار ، بهار ، بکر

رکاب ، معاومت ، امامت ، راکت ، واجب ، رعیت

قدرت ، نیت ، شب ، گفت ، امت ، قلاب ، رعایت ،

ارضدا خویم توفیق ادب بی ادب محروم مانده از لطف خدا

یکی با بکرت زانند زو حکمت سزاوار تهذیب بیار دیدم

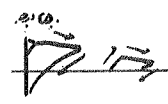
نقد عمر است سازه امت نود چشم است سواد وقت

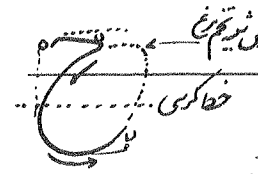
ز آریاب ادب دریا ب آداب

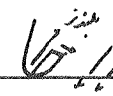

ح

ح جزء دوازدهم و محل قرار گرفتن آن بی خط کسی حدود در دست است. ابتدای

حرف با یک زاویه ۴۵ درجه شروع می شود

حرف در ابتدای شروع دارای شکل های مختلف می باشد. به نمونه های زیر دقت فرمائید

ح: این شکل ح در کلماتی استفاده می گردد که بعد از

اتصال ح به بالا صعود میکنند مانند: خدا حکیم خلال خلوت خادک

۷: این شکل ح در کلماتی استفاده می گردد که بعد از ح با این رنگی دارند.

مانند: خود، خبر، جهان، جهرم، حسد، حکم، خسرو، حیران

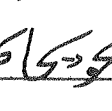
ح: این شکل ح در کلماتی استفاده می گردد که بعد از ح، حالت دور دارند

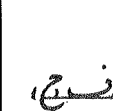
مانند: حجت، حجاب، حجم، حج، خمینی، جمال، جمله، حمله

ح: این شکل ح بیشتر در اتصال با کلمه در استفاده می گردد

ح در اتصالات در وسط کلمات مختلف دارد. به نمونه های زیر دقت فرمائید

ح: به کلماتی که در اول می شود کمی متمایل به بالا می باشد

ح: در بیشتر اتصالات حالت راست دارد

ح: در حالات کشیدگی کمی متمایل به پایین می باشد

چنانچه این حرف در انتهای کلمه متصل به حرف دیگر باشد شکل آن با حروف صغیر،

صدا فرقی ندارد. مثال: صبح، گنج، حج، پیچ، شیخ، دیک

نمونه ح در اول جمله

نمونه ح در وسط کلمه

تبرین

جا، جلال، حکم، حکیم، هد، حر، حس، جن، جسم
 بحر، خبیر، تخمین، جحانی، حکیم، خیام، حشران
 خوب، حسنا، رخسار، جوشش، موج، جانوران، جلال
 نجات، خوشید، خرم، مجانی، خودکار، چشمه، حیران
 اصحاب، حق، حمید، محمد، حسن، حسین، سحاب، رحمت، خا
 شه

خواهی که بخشد او خرم باشی   هر جا که روی عزیز و محرم باشی
 از حادثه جهان زاینده ترس   از برهه پر سد خویش پانیده ترس
 « دیوان شمس تبریزی »

۲

حرف دال، دارای دو شکل است که هر دو آنها بروی خط کرسی قرار میگیرند
 یکی دمان باز دیگری دمان بسته ، دال دمان باز موقعی استغاره میشود که
 بعد از آن حرف ر وجود داشته باشد به نمونه زیر وقت فراستند

در در دانش، دالماد، مادر، برادر، دریا، دزد
 اما دال هنگام اتصال به حرف دارای دو شکل متفاوت است .
 ۱- هنگامیکه حرف قبل از آن کشیده نشود یا نگزیده نشود . انتهای آن تاثیر حرف ر،
 مثال : سبد ، شد ، خدا ، سپید ، قدرت ، کدام ، شهید ، کد
 ۲- اگر حرف قبل از دال کشیده و یا بلند نوشته شود، این حرف کمی تفاوت دارد
 مثال : حمید ، کشیده ، بیدار ، شد ، محمدی

تبرین

رشد، شمشید، شهادت، رشادت، دردمند، ارشد

صداء، تقداد، بهره برداری، حمد، توحید، تقدیم، مقدس

پایت، مستدم، دادری، اهدیت، درمان، شکیس، پیه

درباره، دریا، مادر، برادر، آرز، درد، جدال، جدیت

ایش، شمش، مقدس، چیریند، استاده، حیرت، عدد

شعر:

کسی گوی دولت زمینان رُو
که در بند آرایش خلق بود

تو بر خلق نیکی کن ای سلخنت
که گنبد آنگیزد خد بر تو

« سعدی شیرازی »

۱

حرف در بروی خط کرسی قرار گرفته و شروع آن با شیب تنزی آغاز شود

و نمایی از آن که نوشته شد با انحنای ملایمی به سمت چپ حرکت کرد

آزاد (معمولی ایرانی) روز، رازی، رادیو، برف، راه

اما نوع دیگر از این حرف وجود دارد که فقط در کلمه در، کار می رود

(دری، پنجه‌ری) در، دریا، مادر، برادر، درد، در آمد...

اما حرف در در اتصال به حرف دیگر سه شکل متفاوت دارد

۱ در ۲ در ۳ در
بهرگز بهرگز بهرگز

نمونه اول در سوم حدود شصت و یکم نوشته می شود و مشابه در مرغی می باشد

نمونه سوم فقط در کلمات کشیده استفاده می گردد. سر سر سر سر سر

تبرین:

رادبو، مبراهیم، حسد، کزین، خیر، خیر، مبراسر
شراره، قرشی، طریقی، مردس، کردار، لرزش، فردا
فرودین، سردوی، صریح، تهران، نسروزان، زمانی پو
کبیر، دکتر، شرعی، همزه، خیار، درس قرآن، را
همترین جهت، مفرد، سه‌راه، حمر، حمرانی، مقدر، رضوان،
شعر:

بیاد باسل و لایس

تو با شاه ولایت آنا باش

دلت را بادی از دست
شش

بگری نفس عرفان دانی

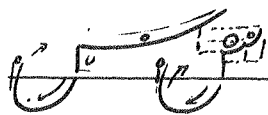
شش ششتری

س کس

حرف سین، به دو شکل تفاوت با دندان و بدون دندان است، اما فون داره
آن شبیه به هم است.

۱- سین بلند، محل شروع آن سه نقطه بالاتر از خط کرسی است.

س، دانش، ماشین، شین، روشن، کشش

۲- سین کوتاه: تقریباً نصف آن است

فضای بین دندان با اول در دوم کمتر از فضای دوم و سوم می‌باشد. نوشتن دندان
بایشب ملایمی نوشته می‌شود. لذا نباید صاف نوشته شود.

حرف سین، در اول و وسط کلمه، هنگام اتصال به حرف دارای

شکل‌های مختلف است.

سر سر سر سر سر

سر : شد با ، سلام ، سگ ، سل ، شیشه ، شالوده ، شکم ، سکو

سر : شود ، سبز ، سبو ، سیر ، شوراب ،

سر : سراب ، سردار ، سر باز ، سرگرد ، سروان ، سرایدار

سر : سحر ، داسی ، ستم ، داسم ، شمردش ، سمر ، سخاوت ،

سر : شش ، ششم ، شنجون ،

س : سردار ، شیما ، شماره ، شیطان ، شیما ، ستم

ضمناً یاد آور میشود که حرف سین ، بلند کشیده را نمیتوان مستقیماً بر حروف

زیر وصل کرد . ب ، ج ، ص ، ط ، ق ، ف ، و ، ی ،

مثال : شلاب ، سلاج ، صلاط ، سلاق ، سنازیبا

لما اگر بین حروف سین کشیده و حرف بعدی دندان وجود داشته باشد ، امکان

اتصال وجود دارد . به نمونه های زیر وقت نگاه کنید :

مثال : سبحان ، سبو ، بسیار ، ستم ، سبق ، سیف

تمرین :

باشم ، بنجاب ، آستان ، بقا ، بمانان ، خراسان

سعادت ، سطح ، سجد ، رسول ، سجاد ، آموزش ، پوشش ، آستان

شمشیر ، مسکین ، نوازش ، شمشاد ، شیراز ، سعدی

تقسیم :

فخر از هنرهای وصال هنر گرای

فزعیب و عاز بهیسنری بکنادش

اندر جهان چو بهیسنری عیب و عاز

با فخر و با بهیسنری و عیب و بهیسنری

ص ط

حرف صاد و طا، برود در حالت جدا دارای یک شکل میباشند. رویه

شروع بر کدام نسبت، خط کرسی ۴۵ درجه است ^{مثال الف} ط ا ط

اگر بعد از حرف طا دندان داشته باشیم، شکل برود با هم یکی است.

تعداد دسته طا اضافه میگردد.

مثال صبح صدق صبا طیب طبیعت طبقه

این دو حرف در انتهای کلمه مانند مجرای خود نوشته شوند.

مثال: خط، خلیط، مختلط، غلیظ، غلیط، حیاط، محیط

مثال: مرض، مخلص، مخلص، شخص

ضمایم یاد آور شود دسته طا مثل یک الف است مثال ط، خط، بط

ترین

طبقات، حسان، واعظ، عطارد، خطاط، خطوط، طوطی

عصمت، صبا، طبیعت، طبقه، صلوة، مخصوص، طعمه، صبر

مصلى، طعام، انعطاف، طبل، طلا، حیاط، مظلوم، ظلم

طابره، صلح، فطرت، مطالعه، مصدر، مصطفی، خطار

مضلا، تقسیم، تقیسات، قصر، خطار، تضادف، مصر، مصر

شعر:

گر رنگ رخت زفاض ^{ظلم} آن، که بوی خوشت ز بک ^{ظلم} نبل نسیم

که تو در لایب روح از ^{ظلم} آیت، از ناله جانف ^{ظلم} ای ^{ظلم} نبل نسیم

« این بیان »

ع

محل قرار گرفتن آن بر روی خط کسی در وسط خط قرار گرفته و ابتدای آن بی

شبهت به عدد عبارت ۶ - ۶ - ۶

حرف عین در ابتدای کلمات به دو شکل نوشته شود

۱ عین بی که به سمت بالا تمایل دارند و

مثال: علی، علانم، علم، عالی، علوم، غلام، علمندان، عین

۲ عین بی که به سمت پایین تمایل دارند

مثال: عهد، غیره، عقیق، عهد، عمر، علم، غ

رع، در وسط کلمه و انتهای کلمه هنگامی که اتصال پیدا میکند شکل دارد

رع

تبرین:

عالم، عبادت، عجله، غیرت، عمر، غافل، عطر، غصه، علم

غوره، یاغی، رعنا، علوم، علیم، علانم، غار، غم، غصه

معرفت، تعریض، معتم، سعید، عبادت، مغرب، رافع

معنی، سعی، معادن، تعطیل، معطر، تعجل، تعداد، تعلم

تعفم، تعفیم، عظیم، تعلیم، معطل، تعفیه، تبلیغ، معطل

شعر:

کل لغتی است بدین فرستاده از مردم که بیشتر شود از غم

ای گل خوشگل و فرزنی چایی ننگل غریبه پستانی بیسم گل

"کسانی مروزی"

فق

حرف ف در حالت جدا یا تدا حرف ب بوده و به دو شکل کوتاه و بلند

نوشته می‌شود ب ف ب حرف تو پریشا

در مجموع دو ف داریم ف که در اول کلمه استفاده می‌شود.

مثال: دفتر، قاف، فخر، سوخته، فرمان، فخر اوان، فیرا

ف که در وسط و آخر کلماتی که اتصال دارند استفاده می‌شود. ف

حریف: بفسان، مفرح، مفرح، بفرموده، حرفین

حرف ق در حالت و اتصال آخر کلمه یک فرم دارد.

مثال: برق، عشق، مصداق، تفاروق، فندق، رتی، عشق

در مجموع نوع قاف داریم ۱. قرقر ^{اول کلمه} ۲. مفرقا ^{وسط کلمه} ۳. مق ^{آخر کلمه} عشق

تمرین:

برف، لاف، حرف، صف، دف، شریف، صف

فن، نجف، افطار، تفریق، کهنه، فجاج، فداکاری،

فشرده، صفحہ، دفع، طلاف، حیف، کافی، شرفیالیان

عشق، نقوش، مقصد، انقلاب، نقش، دقت، تقایه، مقری

قصه، قبایل، امتسار، قرآن، قیاس، مقیم، شوق، مقبول

قرارداد، رسم، فراق، یراق، قصه، قیاف، مقیم، قذار، قستان

شعر:

وفا کنیم و ملاکت کنیم و خوش بیایم که در طریقت کافریت رنجید

حافظ شیرازی

کک

حرف کاف و گاف بهانه حرف ب و ف به دو شکل کوتاه و بلند نوشته شود

کک گگ بگ برگ گمرگ کلرگ کتیکتیک

حرف رکاف و کاف و داول و ووط و حشر که میگردند متصل به حرف

دیگر باشند به شکلهای مختلف نوشته میشوند. به نمونه های زیر دقت فرمایند

کاک کک کک یک ک

کا: کلید، کلمات، کلید، کک: کمال، کلمات، کمالش

کذ: گیرد، گمزد، کمبود، که: که، که بود، کمالش، کمال

یک: یک، ملک، که: که، کج، کیم، کجا، کججا

به بخشهای صفحه بعد، دقت لازم را نمایند

کا: تقریباً مثل یک دایره کلید، کلمات، کلاه، کلاراس

کذ: ترکیب حروف دال گیرد، گمزد، کتایت، کوطه

کح: شبیه حروف ح کحک، کحال، کحانچه، کحالش

کی: شبیه به حرف 2 انگلی برگی، مریگی، یکی، سنگی، چکی

کا: شبیه به حرف الف کوه، کملا، ککت، کمر، رک، رکش

تمرین:

کادو، کمانچه، کتایت، احکام، ککک، ککان، یکبار، انکار، کوه

کمد، کلاه، گدود، حکایت، گفت، در بهار، یکبار، کلکاری

چکاوک، کشتی، شرکت رودکی، لیکاروس، کیمیاگری، پیکر

لیکن، گنجینه، کواکب، خاک، کامکار، کورک، کورستان

ل

حرف لام، در حالت جدا دارای یک شکل است، دایره لام شبیه به دایره

دیگرات "ذوق الف لام، المذتر از الف معمولی میباشد

ل حرف متصل بابت ال ال

حرف لام در اول کلمه دارای دو شکل میباشد

۱- بصورت الف نونه، لیک، لینی، لارستان، الامجان

۲- بصورت لر، خوابید نونه، کما حجت، کجستکی، خط محمد

حرف لام، در وسط کلمه در بیشتر موارد شبیه بهم میباشد

اقلام، احبلا، لاعلاج، اسلام، سلامت، جلالت

دائمی کلمات اتصالات شبیه بل معمولی نوشته میشود. گل، نسل، بیل

تمرین:

کلاس، گل، کلاب، لعل، قبیله، کابل، داخل، عمل

جلس، نائل، نائل، سلام، معلم، معلمی، سلاشی، لبسته

تجیل، نسیل، نفیس، گلستان، مصلح، علی، نعم، تعلیم، گلشن، بله

مفضل، مفضل، کلبه، کلمات، شملت، لبه، لنگر، خیل، نسیل

نفسه:

فکر بیل همه آنست که گل شدایش گل در آیدش که چون عشو کند در کارش

دل بانی بمان نیت که عاشقینند خواجه آنست که با غنم خرد کارش

آن سفر که ده که صد فایده است بر کجا هست خدایا سلامت دانی

خواجه حافظ شیرازی علیه السلام

ف

م، در حالت بعد از ای یک شکل می باشد که بالای ام، بالای خط کبری

و انتهای آن در زیر خط قرار می گیرد ^{شبه پیل} _(م)

در ابتدا و وسط کلمه گاهی به صورت رفت و برگشت نوشته می شود مثال

مومسرها مع الحق

در کلماتی که بعد از م به سمت بالا تمایل است بصورت دور دراز نوشته می شود

مثال می مدکی ملائیل

در کلماتی که بعد از م، حالت دور به پایین می باشد بصورت زیر نوشته می شوند

معی، محبت، محاسن، محاسین ...

نمونه های بالا را به دقت ترین بنمایید.

ترین

نیم، جسم، رحمان، کاظم، کاظم، غم، رقم، هم، سلم

لازم نذر است که حرف م، چنانچه بعد از کشید استفاده گردد شکل آن فرق

می کند نمونه کاظم معمولی کاظم ^{معمولی} _(م) ^{شبه کاسه}

به چند نمونه معمولی و بعد از کشید دقت فرمایید.

خشم، خشم، ام، اسم، رقم، رقم، غم، غم، هم، هم

شبه:

بزرگان سیه کردی نبراران ^{نمونه} _(م) ^{بزرگان} _(م)

اگر بجای آن غم می کشید دست حال است ^{حرام} _(م) ^{بزرگان} _(م)

خواجسته شیراز

ل

در حالت جدا فقط یک شکل دارد و قوس دایره آن شبیه به دو ایر دیگر می باشد

ش الف
لا م
ل قوس برپایه (ح) بالارنگی مثبت راست

اما در حالت اتصال به حروف دیگر هنگامیکه اول و در وسط کلمه باشد مثل

کب زندانه نوشته می شود. ضمناً وقت شود که نقطه آن در وسط این باشد

مثال چندین، چنین، سمنان، بیرجند، گناباد، نم رود، نما

چنانچه در آخر کلمه نوشته شوند قوسی شبیه به همان قوس آن دارند

مثال: لوشن، میکن، سمن، موس، چنین، کچین

حرف ل در ابتدا شروع شکل های مختلفی دارد. به نمونه های زیر وقت نماید

لوده، نم رود، نما، نیاید، نیت، نسل، نجیره، نیما، نوشیح

ن

انجمن خوشنویسان ایران، معین، فن، ایمان، روحش ارزن،

داگن، ضامن، مشکین، بجزورد، قوچان، تهران، سمنان، دنا

غفران، متیان، معادن، چین، حسین، تبکین، گلشن، نهان

سلاطین، اردستان، چین، سرسلین، انگلستان، ژاپن، چین

شعر:

شد آن جان جهان دهن کشان چون ازین بیرون

لقین جان جهان مرغان چون رستی ز تن بیرون

ای پادشاه خوبان داد از غنم تنهایی

دل تو بجان آمد وقت که بازاری

بهر حرف و تقریباً که دست قیمت زیر آن شبیه حرف در ایستاد

این حرف تنها یک شکل دارد و در حالت جدا و یا متصل شبیه به هم نوشته میشود

و ارتفاع آن از خط کرسی دو نقطه است و

تیمین:

سبب، بستو، واپسی، سبوط، سعو، وقتی، لیکن، توجه،

جواهر، شونون، جمهوری، مسعود، منظور، موسیقی، ایاتوس

شعر:

از سر کوی تو هر کوی بلامت برود / نزد کارش آخر بحالت برود

خواج شیراز

در حالت جدا یک شکل دارد که شروع آن مثل دایره باشد و بروی خط

کرسی قرار بگیرد آن مثال بره، راه، بره.

حرف ه هنگامیکه با اتصال پیدا می کند به شکل های مختلف تر نوشته میشود

در اول کلمه چهار شکل دارد هر ه سه تا

نمونه ۱. خواهید، مهنزی، همین نمونه ۲. هنر، هیچ، هیچ

نمونه ۳. هر اس، اهرام، هزارا نمونه ۴. هادی، هلا، هاشم

در وسط کلمه سه شکل دارد ه ه ه

نمونه ۱. بهار، بهر، جهان نمونه ۲. جهان، جهان نمونه ۳. چهار چهره

انتهای کلمه یک شکل دارد ه ه نمونه: حمیدیه - بهار، حمیدیه، یک طعمه

نمونه های ده ، بصورت بزرگتر

۵۵ این ۶۱۶ نمونه کوه و دریا

ترین :

مادری ، مهدی ، محلا ، طابسه ، صدیقه ، الهدی ، بهروز

تاجسم ، فرنگی ، فرهنگ ، نور ، فرنگ ، بهر ، بهراس

ماتف ، هجرت ، بهرام ، سپهر ، بهجوار ، بسیار ، گنجان

مفتی ، قهقهه ، آهک ، شهرت ، لک ، مشهد ، مهدان ،

شعر

مرده ایدل که سیخانی نباید که زانفاس خوشش روی نمی آید

حافظ میرزا

ی

در حالت جدا به دو شکل تفاوت نوشته شود . ی ی

ی ی (ی) ی

نمونه اول شباهت زیادی به دوایر دیگر دارد و با سه حرکت نوشته شود.

نمونه دوم که شباهتی به ب کشیده دارد و با دو حرکت نوشته شود.

و بیشتر مواقع در انتهای کلمات استفاده شود.

نمونه زکوی یا زسی اینیم با دو روزی

و با عنوان کشیده بر روی خط زید قرار می گیرد.

نمونه چو عضو ی بدو آورد روزگار

و چنانچه در اول دو وسط کلمه استفاده گردد شبیه بیکدیگر دانند . رحیم ، یاسین

شکرستین
خط

تقرین:

ایران، ایرانی، جمهوری اسکا، جدائے، زلمائی، کینی،

درستی، معلی، مالکی، خستری، بہدنی، اسماعیل، مودے،

بمفتگی، مفتگی، کافی، مشکلی، ہنگی، فرماندارے

حیدر، فلسفے، قاضی، عالمی، شیرینی، کودکی، ہا،

رانوی، ایسٹن، رسولی، اردستان، میکند، نیاید، پوری،

شعر:

ای پادشہ خویان داد از غم نہا، دل بسوی جان آمد وقت کہ بازے

مشتاقی و جہوری دور از چشم نہم کرد، کرد دست بخوابش پریا شکستی

خواجہ شیرازی

شکسته نعلیق شکسته

رواج خط نستعلیق و نیاز به تند نویسی موجب شد که صورت خفیف آن نیز بتدریج

وجود آید. از این رواج اوایل قرن یازدهم تا حدوداً اواخر دوره صفویه خط

شکسته نعلیق ظهور کرد که نخست چندان تفاوتی با نستعلیق نداشت فقط برخی

حروفش بر اثر سرعت قلم شکسته و خرد تر نوشته میشد و در بعضی جاها حروف و

کلمات بفضل بصورت متصل در می آمد.

در خط شکسته دو طرز عمده محسوس بوده است: ۱- ساده درون آه سنجید و دریم

مرغزی قلی خان شالو و صیغیح بریدی معروف به "شفا" خط شکسته را بصورتی

زیباسازی نوشتند و این شیوه نام شکسته نویسی اند. اما کمال جلوه زیبایی این خط

با قلم نرینند درویش عبدالمجید طاهانی تحقیق یافت که این خط صورت خاص این

شکسته از لحاظ سرعت در نوشتن در درجه اول خطوط است. علاوه خطی است.

ظریف، زیاده تمام دور با اندکی سطح، حرکت قلم و دست در آن آزاد تر از

نستعلیق است. شکسته به پیروی از نستعلیق که سادگی در روشنی و خوانا بود

مطلوب است، پوشگی زیاد، دریم با بی نقطه نوشتن مشهور است. حرکت

موزون و چالاکانی قلم در شکسته، حروف و کلمات درشت و زینت پیدا کرده.

که ایجاد هماهنگی بین آنها خود از نظر لطیف نبر خوشنویسان زبردست است.

خط شکسته را میتوان سومین جلوه تجلی ذوق و فریحه هنری ایرانیان در خط

خوشنویسی نامید که به کمال نختگی و زیبایی رسیده است.

این خط که از آغاز قرن چهاردهم تا نیمه پانزدهم تا در خطوط رونق در از دست راه برآمده با

همت اساتیدی بزرگ چون استاد کابلی و استاد حیدر و غیران دیگر مورد توجه قرار گرفت

مفردات خط شکسته :

ب ب ب ب ب ب ب ب ب ب ب
ق ق ق ق ق ق ق ق ق ق ق

نظم نیز حروف بر این خط دارند :

ب ب ب ب ب ب ب ب ب ب ب

ب ب ب ب ب ب ب ب ب ب ب

ب ب ب ب ب ب ب ب ب ب ب

ب ب ب ب ب ب ب ب ب ب ب

ب ب ب ب ب ب ب ب ب ب ب

غیر از این نیز حروف در این خط نوشته می‌شوند که در اینجا ذکر نمی‌کنیم و در کتابهای دیگر نیز در این خط نوشته می‌شوند

ا ا ا ا ا ا ا ا ا ا ا

س س س س س س س س س س س

ف ف ف ف ف ف ف ف ف ف ف

ب ب ب ب ب ب ب ب ب ب ب

کثیر دیگر حروف به نام اتصال : به حرکت قلم نوشته می‌شوند.

ع : ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع

ک : ک ک ک ک ک ک ک ک ک ک ک

ل : ل ل ل ل ل ل ل ل ل ل ل

م : م م م م م م م م م م م

ی : ی ی ی ی ی ی ی ی ی ی ی

تبرین : بیشتر مختلف یک کلمه وقت باشد

اداره ، اراده ، اطلبه ، اراده ، اراده ، اراده

بزرگان ، بزرگان ، بزرگان ، آباد ، آباد ، آباد ، آباد

رسولم ، رسولم ، رسولم ، سواره ، سواره ، سواره ، سواره

الحمد ، الحمد ، الحمد ، زاریاب ، زاریاب ، زاریاب ، زاریاب

به نمونه نام از وقت دیگران نباشد

الف ، در اول کلمه : دستار ، لکبر ، اراده ، استقلال ، اطلاعات ، کتب

در وسط کلمه : بار خالی ، بار ، عبارت ، ناله ، بلخ

در آخر کلمه : غبار ، جلا ، رضا ، محبت ، مهین ، استرالی ، آ

زاریاب ، لب ، ریاب ، کلاب

ب س ب

ب در نظر داشته باشید بیشتر مختلف است

۱- ب : استعفی ، که بیشتر در اول و وسط و آخر کلمات می آید

مثلاً : خدمت ، کیم ، پرویز ، کیم ، پنجشنبه ، پنجشنبه

۲- ب : قلم ، اراد : که بیشتر در اول ، وسط و آخر کلمات می آید

مثلاً : خدمت ، خدمت ، خدمت ، کیم ، کیم ، کیم

۳- ب : تعقیب : که معمولاً در زیر کلمات کشیده می آید

مثلاً : غلام ، غلام ، غلام ، غلام ، غلام ، غلام

ب : کلمات مختلف در اقسام اول

نمونه : لب ، بیار ، بخار ، پد ، کلب ، بفس ، لب ، حبس ، مرتضی

نوند در اول کلمه: بهره، بیر، بوز، بهران، بنار، بهاران، بهاران، بهار
 نوند در وسط کلمه: استغفار، استغفار، استغفار، استغفار، استغفار، استغفار
 نوند در آخر کلمه: درارت، درارت، درارت، درارت، درارت، درارت
انصارات، ب، ب، ب، ب، ب، ب

با تبت تبت ح ک، بیر، بیر، بیر، بیر، بیر، بیر
بط، بط، بط، بط، بط، بط، بط، بط، بط، بط، بط، بط
عم، عم، عم، عم، عم، عم، عم، عم، عم، عم، عم، عم
 نشانه:

سدر، سدر، سدر، سدر، سدر، سدر، سدر، سدر، سدر، سدر، سدر، سدر
نبار، نبار، نبار، نبار، نبار، نبار، نبار، نبار، نبار، نبار، نبار، نبار

حرف ح در اول کلمه: حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف
 حرف ح در وسط کلمه: استفاده، استفاده، استفاده، استفاده، استفاده، استفاده
 حرف ح در آخر کلمه: حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف

ح: حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف
 ح: حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف
 ح: حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف
 نونه: حرف

حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف
حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف
حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف، حرف

ارتقا حرف الف با این دو حرف همکار دارند در کلمات

اص یص مص یص مص یص مص یص مص یص مص

اگر در اول کلمه قرار بگیرد بهتر است به حرف پیشین نزنند

ص ط ط ص ط ط ص ص ص ص ص ص ص ص ص

چنانچه در آخر کلمه استفاده کنند در کلمات نیز به حرف پیشین نزنند

خط خطوط طوط قصل قصل قصل قصل قصل غولان غولان غولان

ارتقا حرف ص با حرف

ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص

ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص

ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص

ع

حرف ع همکار است با حرف ی و ح در کلمات

لا چنانچه در اول کلمه استفاده کرده و کلمات تفاوت دارند

ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع

ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع

ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع

این حرف چنانچه در وسط کلمه استفاده کند در کلمات هم به حرف پیشین نزنند

ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع

در کلمات همکار در اول کلمه باشد

ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع

ارتقا لات مع، جودف للفا :

عام جرم عرت ، عدا عرس مع عرس
عرس عرس عرس عرس عرس عرس
عرس عرس عرس عرس عرس عرس
عرس

نوزکات ، جابر جارت ، جالکتاب ، علات ، جی عرس
جارت بعلله بع لیسج ، منج جتبع ، جلع مع ، جع الم

لس عرس عقل درده
لس عرس عرس عرس
منع نام کتوم نسیم از عالم
منع نام کتوم نسیم از عالم

ف ف ق

ف به دو کلمه مختلف نوشته شود و بر روی خطا کسرت دارد
ف : معمولاً در اول و آخر سطر تعویض کشیده است
مثلاً کوه بر کوه کوه کوه
ف : معمولاً در اول و آخر سطر تکرار می شود

مثلاً :

ق ، در هر سطر تکرار می شود
ق ، بیشتر در ابتدا و آخر سطر تکرار می شود

مثلاً : غایت نظر ، نیز در اول سطر

این دو حرف در اول کلمه می گام اتصال به حرف دیگر تکرار می شود در وسط کلمه تقابلاً

این حرف در ابتدا هر وقت در اول کلمه ظاهر باشد.

۱- تا ناک، غنک، بک، بک، بک، بک

۲- گنک، غنک، بک، بک، بک، بک

۳- کیک، بیک، بک، بک، بک، بک

اتصال بر حرف الف :

کا، کب، کج، کد، کذ، کح، کج، کس، کص، کط

کع، کف، کغ، کق، کک، کگ، کز، کح، کط، کن

کس، کز، کو، کح، کد، که، کم، کف .. نمونه شعر.

دلبرم که زینده ام که پسر / دلبرم که زینده ام که پسر

که پسر گفتنم / که پسر گفتنم

ل -

حرف ل، تنها یک بار نوشته شود، بعد از حرف نوشته شود. ل، ل

مثلاً: عمل، عمل، عمل، عمل، عمل، عمل

چنانچه در اول کلمه استفاده کرد در مثنوی الف دور و ط که مثبت الف

تنها کلمه داده.

مثلاً: لاله، لاله، لاس، لاس، لیر، لاس، لامع، جمله

ملیحه، ملیحه، ملامت، سلیم، سلیم، سلیم، سلیم، سلیم

چنانچه این حرف در ابتدا هر کلمه استفاده کند، پنج شکل مختلف نوشته شود.

۱- غل، ۲- غل، ۳- غل، ۴- غل، ۵- غل

چنانچه بعد از حرف لام، که ح استفاده کند، خوانده دیگر نوشته شود. لاله، لاله، لاله

حرف ر م در انتها کلمه به سه شکل مختلف نوشته شود. بنویسید و قوت کنید

نمونه ۱- رسم چشم چشم ۲- رسم قدم چشم ۳- رسم سیم سیم چشم
اتصالات هم این حروف الفبا:

مست مست مع مرم مرم مس مس مرم مرم

مط مع مع مفع مفع مفع مفع

مهم مهم مسم مسم مسم مسم

م در اول کلمه: ماکب، میلان، مجمع، مار، محمود، مس، منصور، مخمخ

م در وسط کلمه: مبارک، مویز، ممالک، جالب، مسمع

م در آخر کلمه: علم، حکم، حکم، حکم، حکم، حکم، حکم، حکم، حکم، حکم

م در جمله از موضع آخر کلمه: لیکم از سر موضع آخر کلمه

ن ن

حرف ن در کلماتیکه در نوشته میشود در اول کلمه شکل بالا باشد

حرف ن در کلماتیکه در نوشته میشود در اول کلمه شکل مختلف باشد

نمونه: این این این این این این این این این این این

چنانچه در اول در وسط کلمه به صورت اتصال استفاده کرده باشید

نوشته شود مثل نمرود، نیام، چنانچه، نو، نیا، نیا

اتصال ن به حروف الفبا:

نار نار نار نار نار نار نار نار نار نار نار

نصر، نظ، نفع، نفع، نفع، نفع، نفع، نفع، نفع، نفع، نفع، نفع، نفع

نمر، نمل، نغم، نغم، نغم، نغم، نغم، نغم، نغم، نغم، نغم، نغم، نغم، نغم

دن، در اول کلمه، نادر شاه، نادر شمس، نستعلیق، نادرین، انجمن، انبار
 ن در وسط کلمه، سنبل، بکشد، بکشد، بکشد، بکشد، استخلاف
 ن در آخر کلمه، آنکس، انچه، انچه، انچه، انچه، انچه

سخن چون یافت معنای عالی گفت
 سخن چون یافت معنای عالی گفت
 یادگار که درین کتب دراز است
 یادگار که درین کتب دراز است
 بایر و نیک جهان نصرت
 بایر و نیک جهان نصرت
 انجمن و نشوینان ایراد
 انجمن و نشوینان ایراد
 شعرها هر گونه نظر را مطالعه
 شعرها هر گونه نظر را مطالعه

و

هر حرف دو در هنگام اتصال است تغییر نمیکنند این حرف میتوانند به
 حرف الفبا غیر از ف و ق اتصال داشته باشند
 بهنگام اتصال حرف واکشتر یا مختلف داشته میشوند

و دریا، وید، وید، وید، وید، وید، وید
 و دریا، وید، وید، وید، وید، وید، وید
 اتصالات به حرف الفبا

و دریا، وید، وید، وید، وید، وید، وید
 و دریا، وید، وید، وید، وید، وید، وید
 و دریا، وید، وید، وید، وید، وید، وید

و در اول کلمه : طاهر ، وسیع ، ظریف ، جلوه ، حاصل ، جلایم

و در وسط کلمه : تولا ، حوسر ، محسوس ، جنب ، حجت ، بلاه

و در آخر کلمه : علوم ، کشور ، سبوح ، آرد ، چگون ، طول ، طومار

شعر :

چشم تو خورشید جهان تاب کجا / چشم تو خورشید جهان تاب کجا

عسکرم خورایم بجان رویان برده / عسکرم خورایم بجان رویان برده

خورشید جهان بود در چشم تو بان / خورشید جهان بود در چشم تو بان

طوریست و جمال در دست چون بوی / طوریست و جمال در دست چون بوی

دلبری بر گزیده کم که پرس / دلبری بر گزیده کم که پرس

پشتا کبشیه با در کار قفس ازها بر خطا گرفتار / پشتا کبشیه با در کار قفس ازها بر خطا گرفتار

نچا کچه در اول کلمه استفاده کرده در همه کلمات مختلف نوشته شده

۵ : هاکم هر هنر ، سینوز ، هسنزان ، هم همگان

هر به سر ، نمران ، نمل ، نمر نمران ، بسوط ، نسنزان ، نمنر

۶ : هر در کس ، هر روز ، هر ات ، هر م ، هر یز ، هر اراد

نمونه داشتن از آن حرف که بعد از آن حرف الف می باشد

۷ : هاکم ، هاک ، آمار ، های ، با تق ، لصفه ، ماشم ، هاک

حرف بر ، در وسط کلمه به همه کلمات نوشته شده

۱- ججور ، ججت ، جت ، ۲- محتاب ، بججت ، ججور

۳- آکر له ، جیلر ، دله ،

حرف ده در ابتدا کلمه بشمار ما زیر دیره شود

ازله، آله، هله، شله، شله، گازه، گازه

ارتصالات ده، هر حرف الف :

له، له، له، له، له، له، له، له، له، له

له، له، له، له، له، له، له، له، له، له

له، له، له، له، له، له، له، له، له، له

له، له، له، له، له، له، له، له، له، له

شده :

بردیگره از دور ناله لیم   بردیگره از دور ناله لیم

غیر دوت کانون   غیر دوت کانون

ی ر ک :

این حرف به تمام اقسام در ابر چهار شکل متفاوت است

۱- ی، بسی، برای، بسوی، بنستی، حرفی، ارلاقی، ساطاتی

۲- سینر، بلبر، لمبر، نبر، خبر، ازله، ساد

۳- ک، بک، سبک، سبک، حرف، ازله

این حرف در ابتدا و وسط کلمه بشمار یک درانه است در قولین حرف اول

ب، پ، ت، ث تعبت میکند

شاه، بوس، نیم، خف، یسح، بلخ، پیر، غیب

کلمات شبیه به کلمه "بی" به دو شکل "ب" و "بی" نوشته شود

شاه، داروغ، داروغ، داروغ، داروغ، داروغ

اتصال به حرف الف :

یا مبین ییریح لیریس لیریس لیریس لیریس
یع ییف ییل ییل ییل ییل ییل ییل ییل
سین سیم سیرینی یویه

ی در اول کلمه یادر یادر یادر یادر یادر یادر یادر یادر
ی در وسط کلمه زینت درین العسیم لایستین هستم می گویند
ی در آخر کلمه : حرز حرز حرز حرز حرز حرز حرز حرز حرز حرز

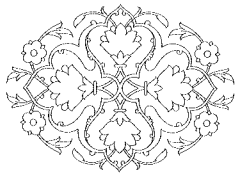
شعر :

سر دشت بر دشت کشوری   لیرت بر حرز کشوری
بدر کس نه سیم یاران   بامر کس نه سیم یاران

گفت گوی و سیر کار با هم :

روز و روز دانه به روز سوره مرابزانی بخوان که آت گنگ
بشر : موسر گفت مرگ نکند صفت باز نزلدم ، ذلالت
مرابزات گنگیلان بخوان

گفت چگونه ؟ سوره و دیگران لفظ هر یک است تا تو دعا هر حکمت
سخن دعا و دیگران لفظ گنگیلان سیریم !

تبریز: زکریا بن محمد بن علی شیرازی

مؤلف مشهور الکتاب محمد متخلص و مشهور کاتب، در ادب و تاریخ و طب و غیره مؤلف است در شیراز

تولد شد در ۲۹۱ هجری قمری وفات یافت در شیراز عرش را در زادگاهش

گذراند بسیار از غزلیت او در ادب و معانی و کلام و غیره مفاصل است و غیره کاتب

شماره اشعار و کلامها از این کتاب در دسترس است

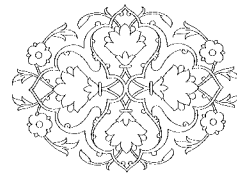
حافظ بزرگوار غزلیت را با کمال مهارت

بر کلامها و اشعار و غیره

شماره در حال از این کتاب

کتابخانه مشرقی شیراز

در دسترس است

تبریز:

در ادب و تاریخ که در ادب و تاریخ و غیره مؤلف است در شیراز

عصر و غیره زمانه اند که بر یک یا کثرت از این اثر و از این اثر غیره در دسترس است

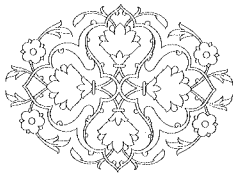
مجموعه عزت و غیره مؤلف است که در ادب و تاریخ و غیره مؤلف است در شیراز

تفسیر از زنده و مستحق از غیره مؤلف است که در ادب و تاریخ و غیره مؤلف است در شیراز

چشم در ادب و تاریخ و غیره مؤلف است که در ادب و تاریخ و غیره مؤلف است در شیراز

مجموعه از ادب و تاریخ و غیره مؤلف است که در ادب و تاریخ و غیره مؤلف است در شیراز

از تصدیق کاتب این کتاب است

تبریز: شهرزادش عرصه مرادان سپهر شکر

ساز تو در هر صدمه بر وقت پرداز از غمزه است بجز لوله بر سر خندان کس

من و ساز تو جهان بر کس هم من و ساز تو در آواز

کل کنت تور و شنگهان است بنفروز قله و غلظت چشم است

بر سر ساز

بچه نیشستان کون در سیم سپهر من گویید خج سوار سوار

غیب ایوبیان هر فر گرفت زین جا موس نفوذی ز جان نسیخ

چو از این کور حشمت شهر گشته بشکوفد ما یار بر این نام

در هنگام تبریز به بر کار رفتن حروف بر خط کس وقت لازم از منزل فرستد

خط نسخ

حرف الفبا نسخ تحویری :

ا ب ب ح د ر ر س ص ص ط ع

ف ف ق ف ک ک ل م م ن

و ه لا ای ی

از کلمات قصار رسول اکرم بحظ نسخ تحویری جهت نشان دادن غیر از این خط عربی :

إِنَّ الْخَيْرَ كُلَّهُ فَمَنْ عَرَفَ قَدْرَهُ وَكَفَى بِالْمَرْءِ حِمْلًا أَنْ

لَا يَعْرِفَ قَدْرَهُ تَمَامُ الْعِزِّ بِالرِّضَا بِالْكَفَافِ بِمِ الشَّعِّ

أَمَلُهُ قَضَرَ عَمَلُهُ الْقَضْدُ أَسْهَلُ مِنَ التَّخْفِ وَ

الْكُفْرُ أَدْرَعُ مِنَ السُّكْفِ مَنْ قَنَعَ بِاللِّسِيرِ

اسْتَعْنَى عَنِ الْكَثِيرِ

س س س س س س س س س س س س س س س

س س س س س س س س س س س س س س س

ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص

ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص ص

ط ط ط ط ط ط ط ط ط ط ط ط ط ط ط

ح ح ح ح ح ح ح ح ح ح ح ح ح ح ح

ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع

ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع ع

ف ف ف ف ف ف ف ف ف ف ف ف ف ف ف

ک ک ک ک ک ک ک ک ک ک ک ک ک ک ک

حروف الفبا « مفردات خطثلث »

اب ح ح در رس ص ط ع
ف ق ل م ن و و ه لا ای ک
ک گ ک

در کلمات قصا حضرت علی ع اجبت نشانیدن غزوان این خط عجم :

فَاَلْعَلَمَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَمَّا جَاءَهُ الْغُرَابُ وَالْأَبْدَانُ وَالسَّيْفُ

الْعَفْوُ وَالرَّحْمَةُ وَالسَّبْحُ وَالْحَمْدُ وَالسُّبْحُ وَالْحَمْدُ وَالسُّبْحُ

أَنْفُوعًا مَعَالِيهَا فِي الْبُيُوتِ وَالشَّاهِدُ وَالْمَدِينَةُ وَالْقَلْبُ

ثلاث

سكتات قرين خطا ث

ط ع ح م ه ه ا

ط ع ح م ه ه ا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ

سَتَعِزُّنَا اللَّهُ وَاللَّهُ الْمُسْتَقِيمُ

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ

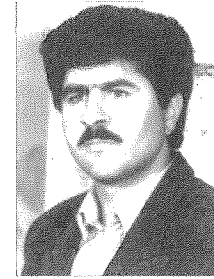
غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ زَكَاةً وَيَسْتَكْبِرُونَ
وَالَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ زَكَاةً وَيَسْتَكْبِرُونَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ زَكَاةً وَيَسْتَكْبِرُونَ
وَالَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ زَكَاةً وَيَسْتَكْبِرُونَ

مهدي اسماعيلي مود

متولد ۱۳۴۴ بیرجند

مدرس و عضو هیئت تشخیص خط شکسته انجمن خوشنویسان ایران

نفر اول و برگزیده ۱۲ جشنواره بزرگ خوشنویسی کشور

چاپ آثار در کتابهای خوشنویسی جهان اسلام در ایران و کویت

چاپ کتاب افسونگری قلم (آموزش خط شکسته نستعلیق)

برگزاری ۱۳ نمایشگاه انفرادی

برگزاری نمایشگاه در مجتمع فرهنگی هنری الحمراء. دانشکده هنر و

گالری هنر دانشگاه پنجاب شهر لاهور پاکستان

